

TURGUT ÖZAL DÖNEMİ EĞİTİM POLİTİKALARI VE GÜNÜMÜZE YANSIMALARI

Mehmet Fatih AYZAZ*

Öz

Eğitim politikaları ülkelerin geleceğini doğrudan ilgilendiren çok boyutlu bir özelliğe sahiptir. Türkiye, kuruluşunda eğitimde dil, sınıf ortamı, öğretmenlik gibi alanlarda köklü değişiklikler yaparak, devamı olduğu Osmanlı eğitim sisteminden tamamen kopmayı arzulamıştır. Bu amaç sonraki yıllarda özellikle cumhuriyet ideolojisini benimseyen siyasi partilerce devamlı göz önünde bulundurulmuş ve vazgeçilmez politikalarından biri olarak sürdürülmüştür. Fakat diğer yandan eğitim alanında geçmişten keskin bir şekilde kopmak isteği özellikle muhafazakâr kesimde memnuniyetsizlik oluşturduğu gibi kalıcı bazı sorunlara ve tartışmalara da kaynaklık etmiştir. Turgut Özal'ın Anavatan Partisi ile 1980 darbesinden sonra tek başına iktidar olduğu dönemde Türkiye'de her alanda olduğu gibi eğitim alanında da sorunlar bulunmaktaydı. Bu nedenle Anavatan Partisi ülkede pek çok alanda olduğu gibi eğitim alanında da reformlar başlatmıştır. Turgut Özal liderliğinde parti programında olan dönüşümleri gerçekleştirmek için eğitim sisteminin düzenlenmesi gerekmektedir. Bunun için eğitim politikaları oluşturulmuş ve düşünülen reformlar yapılmaya çalışılmıştır. Özal'ın hayal ettiği birey tipini oluşturmak amacıyla öğretim programları bu doğrultuda değiştirilmeye çalışılmıştır. Bu dönemde, ayrıca her kademedeki okul türünde yeni eğitim kurumları açılmıştır. Daha önce Türkiye'de olmayan okul türleri ve vakıf üniversiteleri de açılarak eğitim sisteminde ciddi reformlar yapılmıştır. Bu dönemde yapılan reformların, bundan sonra gelen hükümetlere kapı açtığı ve bir referans noktası oluşturduğu görülmektedir. Türkiye'de günümüz eğitim politikalarının başlangıcı olarak Özal dönemin etkili olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Özal dönemi, eğitim, politika, eğitim sistemi, Anavatan Partisi.

THE TURGUT ÖZAL PERIOD'S EDUCATION POLICY AND IMPLICATIONS TO PRESENT

Abstract

Education policies has a multi-dimensional character that directly affect the future of the country. Making fundamental changes in the field of education as language, learning environment and teacher in Turkey's enterprise, continues to be the desire to have a break away from the Ottoman education system. This goal especially Republican ideology embraced in subsequent years, considering the fact that sustained by political parties and were continued as one of the indispensable policy. But on the other hand, the request a sharp break from the past in the field of education to create dissatisfaction in as a part of a permanent source of controversy, and has some problems at conservatives. Turgut Özal's Motherland Party after the 1980 military coup in Turkey in environments where power alone, as in every field, there were serious problems in education. Therefore, the Motherland Party in the country, as in many areas in the field of education has initiated some reforms. Turgut Özal who has civil, conservative, tolerant and democratic personality, has made many revolutionary areas at economic, political, cultural and social changes. Under the leadership of Turgut Özal in the party program to perform the transformation of the education system had to be held. For this, education policy has been created and attempted reforms considered. Özal's imagination to create the type of individual that the curriculum was tried to change in accordance with their policies. Curriculum have been changed in the direction in order to create the type of individuals that have imagined by Özal. During this period, type of school in Turkey from all levels in the school were opened. Before non-school types in Turkey and the opening of private universities have been serious reforms in the education system. In this period of the reforms, which then opens the door to the government and create a reference point that is seen. As the beginning of today education policy in Turkey is said to be that is effective of period of Özal. The increase in the year progresses, with increased services is the most important evidence that Ozal period.

Key Words: Özal's period, education, politics, education system, Motherland Party.

* Dr., Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, mf_ayaz@hotmail.com

GİRİŞ

Eğitim kavramı, uzmanlar tarafından değişik şekillerde tanımlanmıştır. Ancak genel olarak belirtilen noktalar ortaktır. Buna göre eğitim; yeni kuşakların, toplumsal yaşamda yerlerini almak için hazırlanırken gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine ve kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme süreci olarak tanımlanabilir (Bakırcıoğlu, 2012: 308; Ertürk, 1994: 38; Varış, 1988: 23). Kişiliğin gelişmesini temel alarak onu yetişkin yaşamına hazırlayan bir süreç olduğu da söylenebilir (Tezcan, 1999: 3). Tanımdan da anlaşılacağı üzere eğitim, sosyal ve siyasal bir süreçtir (Erdoğan, 2014: 13). Çünkü eğitim, insanları modern bir çevre ve çalışanları kendi iş rolleri için sosyalleştirmenin yanında insanların ekonomik gelişmelere bağlı gerçekleşen sosyal değişimlere karşı daha duyarlı duruma getirir (Meyer ve Hannan, 1979). Belirtilen amaçların gerçekleşmesi için eğitim ile ilgili politikaların oluşturulması gerekmektedir.

Politika, devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatı olarak tanımlanabilir (Türküne, 2005: 4; Heywood, 2006: 54). Eğitim politikası da eğitim alanında hükümetlerin tuttuğu yoldur. Yani eğitim alanında siyasal iktidarın bir fırsata, bir soruna veya bir ihtiyaca binaen yaptığı sistemli çalışmalar eğitim politikası olarak değerlendirilebilir. Bir ülkenin eğitim politikası, öğrencilere okulda kazandırılmaya çalışılan hedeflerden daha öte bir kavramdır. Belki öğretim programıyla belirlenen hedefler gizli bir şekilde mevcut hükümetin veya devletin istediği insan tipini oluşturmaya çalışsa da esas olarak ekonomiden siyasete, sosyolojiden psikolojiye, kalkınmadan küreselleşmeye kadar birçok konuya eğitim politikalarıyla hizmet edilmektedir. Genel anlamda bir ülkenin çağdaşlaşma, diğer ülkelerle rekabet edebilme, kalkınma çabalarının ilk adımı eğitimden ve dolayısıyla oluşturulacak eğitim politikalarından geçmektedir. Bu nedenle, ülkeyi yöneten kişiler toplumun ekonomik, siyasal ve sosyal yönden gelişmesi için öncelikle eğitime önem vermişlerdir (Kaya, 2009: 91). Nasıl devlet toplumun kendisi için meydana getirdiği bütün şeylerin okul aracılığıyla kazanılacağına inanıyorsa, toplum da en güzel fikirlerin, kendi gelecekleri açısından eğitim yoluyla kazanılacağına inanmaktadır (Dewey, 2012: 23). Bu düşünceden dolayı eğitim her zaman toplumlar için en önemli unsurların başında gelmektedir.

Eğitim ülkede pek çok değişime kaynaklık ettiğinden bu alanda yürütülecek politikalar da çok büyük önem arz etmekte ve özellikle ekonomi, sanayi gibi politikalarla da doğrudan ilgili olabilmekte onlardan etkilenmekte ve onları etkilemektedir. Dewey'e göre; devletin eğitime bakışını genelde ekonomik politikaları belirlemektedir (Dewey, 2012: 24). Yani nitelikli bir eğitim politikası ancak güçlü bir ekonomi ile uygulamaya geçirilebilir. Diğer taraftan bilimsel buluşlar, doğal kaynaklardan faydalanma, sanayinin yan kollarının gelişmesi vs. eğitim süreciyle birlikte daha sağlıklı ve kaliteli ilerleyebilme imkanı bulmaktadır. Bu durum ülke ekonomisini canlı ve güçlü tutmayı sağlar. Kaliteli bir eğitim ile birlikte ülke ciddi kazanımlar elde etse de nitelikli eğitim verebilecek politikaları oluşturmak çeşitli nedenlerden dolayı her zaman çok da kolay olamamaktadır.

Türkiye'de eğitim ve eğitim politikaları daima devletin ve hükümetlerin öncelikli ilgi alanlarından biri olmuştur. İyi tasarlanmış eğitim politikaları nitelikli ve donanımlı bireyler yetiştirilmesine vesile olacağı gibi, yetişecek bireyler de ülkenin geleceğine doğrudan ve dolaylı olarak etki ederler. Öyle ki Osmanlı döneminde eğitim sisteminin bozulması, her ne kadar yerine batılı kurumları ikame ettirdiyse de bunlar ülkenin çöküşten kurtuluşunu sağlayan politikalara dönüşmemiştir. Bu nedenle cumhuriyetin kuruluşu ile

birlikte Atatürk eğitimde geçmişle neredeyse tüm bağları koparacak eğitim politikaları uygulamaya koymuştur. Öğretim kurumlarının birleştirilmesi ve Arap Alfabesi yerine Latin Alfabesinin getirilmesi bu konuda atılan önemli adımlardandır. Bunlarla, Atatürk çağdaş birey ve toplum oluşturmak istiyordu. Fakat bu politikaların çoğu toplum tarafından kolay benimsenmemiş, önemli bir kesim muhalefet etmiş ve günümüze kadar sürecek bazı sorunların temelini oluşturmuştur (Demirtaş, 2008). Buna rağmen Atatürk'ten sonra hükümet görevini sürdüren tek parti yöneticileri de bu politikaları sürdürmeye devam etmiştir.

Atatürk ve tek parti dönemi eğitim politikalarından ilk ayrılış Demokrat Parti'nin 1950'de yapılan usulüne uygun ilk demokratik seçimlerle iktidara gelmesinden sonra gerçekleşmiştir. Fakat bu ayrılış cumhuriyetin kurucu ideolojisine sahip kesimlerce tehlikeli olarak görülmüş, hoş karşılanmamış ve nihayet içinde asker ve sivil bazı bürokratik unsurların da yer aldığı bir askeri darbe ile sonuçlanmıştır. Darbe, başbakan ve iki bakanını idam ettirdiği gibi, sonraki dönemlerde iş başına gelecek siyasi partilere bir bakıma cumhuriyetin kurucu ideolojisinden ayrılmaması gerektiğinin mesajını taşımaktaydı. Bununla beraber oluşturulan bazı anayasal kurumlar, hükümetler gereğini yapmadığında devreye girebilecek ve onları kontrol edeceklerdi. Fakat bütün tedbirler, farklı eğitim politikalarını uygulamaya koyacak, ayrı düşüncelere sahip siyasi partilerin iktidara gelmesine engel olamadı. Farklı siyasi ideolojilerin iktidar olmasıyla birlikte cumhuriyet ideolojisini koruyucu refleksler de tekrar gelişerek 1970'li yılların başında bir askeri muhtırasına yol açtı. İşte 1970 dönemi eğitim sistemi de, bu siyasi ve buna ek olarak ideolojik kavga ve çekişmelerin ortasındaki ciddi sorunlardan etkilenmekte ve kimi yerlerde bu sorunlara kaynaklık etmekteydi.

Özellikle 1971 Askeri Muhtırasından sonra var olan eğitim sistemi üzerinde Cumhuriyet ideolojisi yönünde değişiklikler yapılmış ancak bunlar ya aceleyle getirilen ya da belli ve halkın genel anlayışlarına uymayan bir insan tipini yetiştirmeye odaklanan politikalar olduğundan uygulama aşamasında sorunlarla karşılaşmıştır (Akyüz, 2011). Özellikle üniversite eğitim sistemi yenilenmeye tabi tutulmuştur. Üniversiteye giriş koşulları, kontenjanları, öğretim üyesi atama durumları sorunlardan en önemlileriydi. Zaten sıkıntılı olan eğitim sistemi darbe dönemi yaşananlardan dolayı çok daha ciddi zararlar görmüştür (Akyüz, 2011: 347-364).

Eğitim politikalarındaki gelgitler 1980'de gerçekleşen askeri darbeye kadar devam etmiştir. 1980 Askeri Darbesinin yapıldığı gün 12 Eylül'de harekâtın lideri Kenan Evren eğitim ile ilgili şunları söylemiştir: "Eğitim ve öğretimde Atatürk milliyetçiliğini yeniden, yurdun en ücra köşelerine kadar yaygınlaştıracak tedbirler en kısa zamanda alınacaktır. Yarının teminatı olan evlatlarımızın, Atatürk ilkeleri yerine yabancı ideolojilerle yetişerek sonunda birer anarşist olmasını önleyecek tedbirler alınacaktır. Her düzeyde öğrencinin amacı, Atatürk ilkeleri ve milliyetçiliği ile pekişmiş ve üretime yönelik bilgi ve beceri kazanmak olacaktır." (Akyüz, 2011: 414). Darbeden 4 gün sonra 16 Eylül 1980'de ise şunları söylemiştir: "İlkokullardan üniversitelere kadar Atatürkçü öğretim yapılacağına ve böyle bir fikir üretileceğine, tam aksine sağ, sol ve irticai fikirler üretilmiştir. Bunları üretenler maalesef devlet kasasından maaş alan bir kısım öğretmen ve profesörler olmuştur. Birçok Atatürkçü vatansever öğretmen ve profesörlerimizin sesleri duyulmaz olmuştur." (Akyüz, 2011: 414). Görüldüğü üzere darbe dönemi sonrası Evren, eğitime tek tipçi, devletçi bir yapı getirmek istiyordu. Bir nevi Türkiye'nin Dünya ile bütünleşmesini engelleyen bir tutumda bulunduğunu gösteriyordu. Kutuplaşmalara dayalı ulusalcı bir

yaklaşım ile eğitim sistemi düzenlenmek isteniyordu (Erdoğan, 2014: 103). Bu söylem ve yapılanlar 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun ortaya koyduğu temel ilkelerle (Balcı, 2011: 3-5) bir tezat oluşturmaktaydı. Örneğin Madde 4'te "Eğitimde hiçbir sınıf ve zümreye ayrıcalık tanınmaz" denmiştir. Bu belli bir ideolojiyle oluşturulan eğitim sistemiyle tezatlık oluşturmaktaydı. Bununla beraber darbe döneminde 3 bin 854 öğretmen ve üniversitede görevli 120 öğretim üyesi (1402'likler) işten çıkarılmıştır.

12 Eylül 1980 Askeri Darbe sonrası Türkiye'nin pek çok açıdan durumu iç açıcı değildi. Bireysel haklar kısıtlanmış, devlet kurumlarının tamamı askeri vesayet altına alınmıştı. Birçok parti lideri hapse atılmış ve siyaset yapamaz duruma getirilmişti. Ancak devlet yönetimi için yine de seçimlerin yapıp, ülke idaresinin sivililer tarafından yürütülmesi özellikle dış konjonktür nedeniyle zorunluluk arz etmekteydi. Bu nedenle darbeden yaklaşık üç yıl sonra 1983'te yeniden çok partili seçimlerin yapılması kararı alınmıştır. Fakat seçim kanunu, siyasi parti kanunu, anayasada cumhurbaşkanının görev ve yetkilerinin olabildiğince artırılması ve rejimi koruyucu diğer kurum ve yapılar kurulmak suretiyle kurucu ideolojiden ayrılacak hükümetlere çeki düzen verilebilecekti.

1983'te yapılan ilk genel seçimi, seçimden kısa süre önce 20 Mayıs 1983'te kurulan Anavatan Partisi (ANAP), darbeyi yapan komuta ekibinin liderliğinden Cumhurbaşkanlığına geçen Kenan Evren'in muhalefetine ve açıkça diğer parti liderini seçimden önce işaret etmesine karşın beklenmedik şekilde seçimleri %45,1 oy oranıyla kazanıp tek başına iktidar oldu. ANAP'ın seçimi kazanması sivil ve meşru bir hükümetin başa geçmesinden ötürü ülkenin genelini memnun etmiş ve ülkenin geleceği için bir umut olmuştu. Bunun en önemli sebeplerinden biri hiç şüphesiz ANAP içerisinde liberaller, sosyal demokratlar, muhafazakârlar ve milliyetçilerin bulunmasıydı (Ataman, 2012: 2). ANAP, Demokrat partinin "Liberal-Muhafazakâr" siyaset geleneğini devam ettirerek merkez sağ temsil etmiştir (Duman, 2008: 139).

Özal'a göre, "21. asır yüksek teknoloji ve bilgi çağıdır. 21. yüzyılı şekillendirecek olan hizmet sektörünün daha kabiliyetli, daha bilgili insana ihtiyaç göstermesidir. Değişim, ferdin bizzat kendisinden başlayacaktır. Dolayısıyla bu değişimi yakalayabilmek için bundan böyle Türkiye'nin hedefi, binlerce insanın çalıştığı devasa tesisler değil, bilgi çağının arkasında kalmayacak insan yetiştirmek olmalıdır. Bu nedenle üç sahaya özel önem vermek zorundayız. Bunlar: eğitim, sağlık ve yüksek teknolojidir. Önümüzdeki on senede bütün gücümüzle yüklenebileceğimiz üç saha bunlar olmalıdır. Mevcut yüksek teknolojiyi mutlaka dışarıdan getirmeliyiz. Bulunan bir şeyi yeniden keşfetmeye lüzum yoktur ama keşfedilen şeylerin üzerinde ileriye gitmek imkânı vardır. Türkiye, bilgi çağına ancak bu yolla sıçrama yapabilecektir. Teknolojideki değişiklik o kadar hızlı ki, bunun teknolojik olarak yetiştirdiğimiz insan gücünün daha değişik tarzda eğitim almış olanına ihtiyacımız olacaktır. Bu adaptasyonu yapacak insan gücü yetiştirecek özel kurumlar gereklidir." (Cemal, 1990).

Bu düşüncelerle ANAP hükümetinin başa geçmesi ile birlikte Türkiye birçok yönden değişim içine girmiştir. Sosyal, ekonomik, politik, dış ilişkiler, sağlık vs. gibi ülkeyi kalkındıracak ve dönüştürecek politikalar oluşturulmaya çalışılmıştır. Özal, Avrupa Topluluğu (AT) hedefiyle Türkiye'nin gelişebileceğini belirtmiş ve her türlü gelişmeyi ve modernleşmeyi bu doğrultuda yapmayı planlamıştır. Bir ülkenin modern ve gelişmiş olabilmesinin en temel koşullarından olan eğitimde de reformlar yapılmıştır. Özallı yıllar, Türkiye için önemli bir dönüm noktası olup, o döneme kadar ifade edilmemiş olan,

yapılmayan, hatta yapılmasına kimsenin cesaret edemediği uygulamalar hayata geçirilmiştir. Özal iktidarları devrinde fikri sahada zihniyet devrimi denilebilecek büyük değişiklikler yapılmıştır (Yıldız, 2008). Dolayısıyla Türkiye'nin 1980'den bu yana yaşadığı kapsamlı değişimi Özal'dan bağımsız düşünmek mümkün değildir (İzmirli, Gökbunar ve Özer, 2014).

Bu çalışma, Turgut Özal dönemi eğitim politikalarını, uygulamalarını ve günümüze yansımalarını konu edinmektedir. Çalışmada Özal dönemiyle sadece onun başbakan olarak aktif şekilde icranın başında bulunduğu yıllar esas alınmıştır. Çünkü cumhurbaşkanı olarak görev yaptığı süre onu doğrudan eğitim politikalarının temel belirleyicisi olmaktan çıkarmış, ancak hükümetin hazırladığı bazı metinleri imzalamak gibi bazı etkinliklerle politikaların dolaylı belirleyicisi yapmıştır. Bununla beraber Özal'ın başbakanlığı döneminde atanan Milli Eğitim Bakanı Avni Akyol'un ANAP'ın Özal'dan sonra kurduğu hükümetlerde aynı görevi sürdürmesine istinaden bu yılları da Özal dönemi içinde değerlendirmek mümkündür.

Çalışmada doküman tarama yöntemi kullanılmıştır. Var olan kaynak ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya doküman tarama denir. Doküman taraması, araştırma probleminin seçilerek anlaşılmasına ve araştırmanın tarihsel bir perspektife oturtulmasına yardımcı olur (Karasar, 2012: 126). Bu çerçevede çalışma hazırlanırken döneme ait basılı ve süreli yayınlardan, ANAP parti programı, seçim beyannameleri, hükümet programları, döneme denk gelen kalkınma planı ile Milli Eğitim Şuraları metinlerinden ve dönemle ilgili yazılmış makaleler ile kitaplardan istifade edilmiştir. Çalışmada dönem boyunca eğitim alanında görülen niceliksel ve niteliksel değişim ve gelişimler tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu gelişmelerin sonraki dönemlere etkisi ile ilgili yorumlarda bulunulmuştur.

Turgut Özal Dönemi Eğitim Politikalarının Fikri Temelleri

Eğitim sisteminin oluşturulması ve yürütülmesi devletin temel yazılı belgelerine göre gerçekleştirilse bile, eğitim sistemi üzerinde Hükümet ve Milli Eğitim Bakanları aracılığıyla siyaset kurumu önemli etkiye sahiptir (Bucak, 1993: 18). Siyasi partiler, kendi ideoloji ve düşüncelerini iktidara geldiklerinde topluma eğitim yoluyla aktarmak isterler. Bunu eğitim sistemini değiştirerek yapmak isterler ki bunu belirleyen hükümetin başı olan başbakan ve Milli Eğitim Bakanlarıdır.

Turgut Özal döneminde Milli Eğitim Bakanı olarak görev yapmış olan 4 bakan bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla; Mehmet Vehbi Dinçerler (13 Aralık 1983–13 Eylül 1985), Metin Emiroğlu (13 Eylül 1985–21 Aralık 1987), Hasan Celal Güzel (21 Aralık 1987–30 Mart 1989), Avni Akyol (30 Mart 1989–20 Kasım 1991). Bu çalışmada, bu dönemlerde yapılan değişiklikler ve reformlar değerlendirilecektir.

Özal (1993): “Kalkınmada fertlerin seviyelerinin yükseltilmesini esas alan ve aslolan devletin zenginliği sonucu milletin zenginliği değil, milletin zenginliği sonucu devletin zenginliğidir şeklindeki yeni görüşte hedef, insanın bizzat kendisidir. Tabiatıyla bu görüşte insana has ana hürriyetler ‘Evrensel anlamda din ve vicdan hürriyeti’, ‘fikir ve fikri ifade etme ve düşünce hürriyeti’, ‘teşebbüs hürriyeti’ olacaktır” diyerek değişimin bireyden, toplumdan başlanması gerektiğini ifade etmiştir. Bu düşünceleri eğitim anlayışının da temelini oluşturmaktaydı. Bu düşüncelerle kurulan ANAP'ın toplumdaki ıslah çalışmalarının etkili ve kalıcı olabilmesi için eğitime verdiği önem ilk günden itibaren

kendini göstermiştir. Bunu ANAP'ın girdiği ilk seçimdeki beyannamesi ile görebiliriz. Seçim beyannamesinin altıncı maddesinde; “Yüksek ahlak sahibi, dengeli bir nesil yetiştirilebilmesini teminen, devletin ilk ve orta öğretim kurumlarında dini eğitim ve öğretim yapılması için gerekli tedbirleri almasını zorunlu görürüz.” ifadesi yer almaktadır (ANAP, 1983: 21). Daha sonra özel girişimlerin ve teşebbüslerin destekleneceği ile ilgili yirmi birinci maddede şu şekilde açıklanmıştır: “Eğitim ve öğretim devletin başlıca görevleri arasındadır. Ancak devletin koyacağı kaideler içerisinde fertlerin ve özel kuruluşların da eğitim ve öğretim hizmetleri yapabilmeleri sağlanmalıdır”. Teknik ve meslek liselerine gösterilecek önemle ilgili; “Orta öğretim seviyesinde teknik eğitim ve mesleki okulların geliştirilmesi mümkündür.” denilmiştir. Bu maddelerden anlaşıldığı kadarıyla Özal eğitimde bireyi esas alan, milli muhafazakâr değerleri göz önünde bulunduran bir eğitim modeli tasarlıyordu. Ayrıca dünyada gelişmiş batı ülkelerinde ortaya çıkan neo-liberal değerlerin izlerini de yukarıdaki maddelerde bulmak mümkündür. Neo-liberalizm, refah devletinin 1970’lerde kriz yaşamasıyla yeniden klasik liberal değerlerin ön plana çıkmasıdır (Çetiner, 2008; Güzelsarı, 2004). Yeni süreçte devlet, sadece sınırlı alanlarda görev üstlenecek diğer alanları olabildiğince özel sektöre devredecektir (Erdoğan, 2006; Şaylan, 2003). Devredemediklerini ise özel sektör anlayışı ile yönetecektir. Eğitimde hem özel teşebbüsten bahsedilmesi, hem de özel üniversitelerin ilk kez Özal döneminde kurulmasını bu kapsamda değerlendirmek daha doğru olacaktır.

Liberal, özgür düşünceli bireylerin yetiştirilip, bunların ileriki yıllarda ülke yönetiminde yer alması Özal eğitim politikalarının en önemli özelliklerinden birisini oluşturmuştur. Çünkü bilgili ve geniş ufuklu olma, özgür, demokratik, dünyayı kapsamlı olarak algılayabilme, bilgiyi yorumlayıp kullanabilme ve bilim üretme gibi faaliyetler kısır çekişmelerin önünde bir engel oluşturup ülkenin gelişmesine katkı sunulmasını sağlayacaktır. Özal bu özelliklere sahip bireylerin ancak eğitim yoluyla yetiştirilebileceğini düşünmekteydi. Bu konu, Anavatan Partisi'nin tüzüğünde de açıkça yer almaktaydı (ANAP, 1983). Parti tüzüğü ikinci madde ikinci fıkrasında şöyle denmektedir: “İnsanı, kendini ötekini yerine koyarak muhakeme etme ve böylece üstün ahlaki, tutum ve değerler yaratma yeteneğine sahip bir varlık olarak gören, birey olarak varlığını ve haklarını yadsımaksızın evrensel insanlık kavramının ve içinde yaşadığı fiziki, sosyal ve kültürel çevrenin hem öznesi hem de ayrıştırılmaz bir parçası olarak kabul eden, insanın; aklı, vicdanı, inancı ve girişimiyle özgürleşebildiği ölçekte maddi ve manevi değerler yaratabildiğine ve böylece uygar bir varlık düzeyine yükseldiğine inanan siyasi bir partidir.” şeklinde tanımlanmıştır. Aynı tüzüğün ikinci maddesinin üçüncü fıkrasında ise, “Uygarlığın; özgür insanın aklı, vicdanı ve emeğiyle yaratıldığına ve böylece insanlığın ortak kazanımı olduğuna inanan siyasi bir partidir.” ifadeleri yer almıştır. Tüzüğün ikinci maddesinin dördüncü fıkrasında da Özal'ın ve partinin eğitim politikasının temel amaçlarından biri açıklanmıştır. Buna göre ANAP; “Atatürk'ün ‘muasır medeniyet seviyesine erişmek ve onu aşmak’ idealine yeni bir çağ açmak hedefiyle bağlanan siyasi bir partidir.” Parti tüzüğünden de görüleceği gibi Özal ve partisi iktidara geldiklerinde nasıl bir eğitim ve birey tipi hayal ettiklerini açıkça belirtmişlerdir. Bu hayalin, eğitimcilerin çoğunluğunun ideal hedefleriyle birebir örtüştüğü görülmektedir (Altan, 2014; Balcı, 2011: 1-5; Demirel, 2012: 196-199; Kaya, 2009; Özdemir, 2012).

Özal döneminde eğitim sisteminde yapılması planlanan en önemli değişikliklerden biri de mesleki liseler yoluyla ara kalifiye elemanlar yetiştirilmesiydi. Bu durum Özal döneminde yapılan beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1985-1989) belirtilmiştir.

Planda örgün ve yaygın mesleki ve teknik liselerin genel liselere tercih edileceği, böylece yükseköğretim önündeki yığılmaların eritileceği, ihtiyaç duyulan kalifiye insan gücünün yetiştirileceği, kişileri en kısa yolda çalışma hayatına başlatacağı vurgulanmıştır (DPT, 1985: 143). Bu anlayış Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1990-1994) tekrar edilmiştir (DPT, 1990: 295). Bu düşünce ile eğitim-sanayi etkileşiminin ve işbirliğinin artırılması hedeflenmiştir. Doğru planlamalar ile eğitim sürecinden çıkan bireyin üretim aşamasında etkin olması hedeflenmiştir.

Özal dönemi eğitim politikalarının düşünsel arka planını etkileyen diğer bir gelişme küreselleşme olgusudur. Özal döneminde, dünya, ekonomik, siyasi ve kültürel alanda hızla küreselleşmekteydi. Bu nedenle bu gelişmelere duyarsız kalınması ve sınırlarımız içerisine kapanmamız pek doğru olmayacaktı. Dünya insanlarını, yakınlaştıran, kültürler arası etkileşimi kolaylaştıran, insanların dünyaya açılarak cesaretlenmesi sağlayan küreselleşme olgusudur. Küreselleşme, kutuplaşmadan farklı olarak yeni değer, düşünce ve tavırlara sahip olan bireylere gereksinim duymaktadır (Erdoğan, 2014: 103). Küreselleşme ile ulaşım, iletişim ve özellikle bilgi teknolojisinin çok hızlı gelişmesi sonucu dünya zihinsel olarak küçülmüş ve ülkelerin bilgi toplumuna geçişleri için farklı bir insan tipine ihtiyaç duyulmuştur (Akyüz, 2011: 429). Özal döneminde, bu konuda gerekli atılımlar yapılarak dünya ile entegre olunmaya çalışılmıştır.

Özal Dönemi Eğitim Politikalarının Belirlenmesinde Yönetişim Yaklaşımı: Şuralar

Yönetişim, bir toplumsal-politik sistem ile ilgili tüm paydaşların ortak uğraşlarıyla edinilen kazanımların meydana getirdiği bir düzen olarak tanımlanabilir (Bozkurt, Ergun ve Sezen, 1998: 274). Yönetişim kavramı, klasik yönetim yapılarınca tek taraflı olarak belirlenen ilişkiler yerine çok aktörlü ve etkileşimli ilişkileri içeren ve birlikte yönetme, birlikte düzenleme ve kamu-özel sektör ortaklığı felsefesine dayalı bir yönetim sürecidir (Sobacı, 2007: 222). Çünkü yönetişim, toplumdaki aktörleri paydaşlar olarak görmekte ve toplumdaki ekonomik, siyasal ve toplumsal aktörlerin etkileşimiyle oluşan bir yönlendirme ve denetleme yapısı olarak değerlendirmektedir (Özer, 2006: 60). Yönetişimi, demokratik özelliği ağır basan hemen her hükümet kullanmıştır.

Özal döneminde yönetişim yaklaşımının genel olarak kullanıldığı görülmektedir. Özal döneminde hemen her konuda olduğu gibi eğitim ile ilgili politikalar belirlenirken de paydaşların görüşleri alınarak politikalar belirlenmeye çalışılmıştır. Özal döneminde, eğitim-öğretim ile ilgili tüm sorunların neredeyse tüm paydaşların katılımıyla gerçekleştirildiği 12. ve 13. Milli Eğitim Şuraları gerçekleştirilmiştir. Şuralarda Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilatları, YÖK Başkanı ve üyeleri, çeşitli üniversitelerden akademisyenler, okul yöneticileri, öğretmenler ve sivil toplum kuruluşları katılmıştır (MEB, 1988; MEB, 1990). Bu şuraların genel olarak Özal döneminin bir yönetişim yansıması olduğu söylenebilir. Her iki şurada da bilime, teknolojiye, küreselleşmeye, muhafazakârlığa yönelik vurgu yapılmıştır. Öğrencilerin ilim yönüyle birlikte ahlak olarak da istenilen seviyede olması istenmiştir. Ayrıca Milli Eğitim sisteminde program içerikleri, okul türleri, okul sayıları vb. reformlar yapılmış ve bu reformlar sonraki dönemler için temel oluşturmuştur. 12. Milli Eğitim Şurasında alınan bazı kararlar şu şekildedir (MEB, 1988):

İlköğretim - Karar 1: İlköğretimin temel amacının öğrencilerin; temel seviyede hayat, vatandaşlık, matematik ve fen bilgilerini almaları, ahlaki değerleri benimsemeleri ve yaşamaları, içinde yaşadığı toplumun kültürünü tanımaları ve tarih fikrini geliştirebilmeleri, demokratik davranış kazanmaları, çeşitli yeteneklerini deneyerek, üst eğitim kademelerinden birini veya bir mesleği seçebilme olgunluğunu kazanmaları, şahsiyetli olmaları, çevreye ve topluma uyum sağlamaları için gerekli eğitim öğretim imkânlarını veren eğitim kurumları olarak düzenlenmesi,

İlköğretim - Karar 9: Aileye; temel çocuk terbiyesi ve sosyalleşme ile ilgili görevlerini hatırlatacak tedbirlerin geliştirilmesi,

Genel, Mesleki ve Teknik Ortaöğretim - Karar 2: Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde ortak bir genel kültürün verilmesi; bu öğretim kademesinde öğrencilerin, kişilik bütünlüğünün geliştirilmesinin, onlara millî kimlik şuurunun kazandırılmasının ve millî tarihinin, sosyal ve kültürel varlığının öğretilmesinin, problem çözme yeteneklerinin geliştirilmesinin amaçlanması,

Genel, Mesleki ve Teknik Ortaöğretim - Karar 11: Fen Liselerinde; kuruluş amaçlarının gerçekleştirilmesi yanında, özel yetenekli ve üstün zekâlı çocukların eğitimine imkân sağlamak üzere, özel programların uygulanması öğretmen, donatım ve alt yapı imkânları tamamlanmadan yeni Fen Liselerinin açılmaması hususunun esas alınması,

Yükseköğretime Geçiş – Karar 6: Devletin yönetim ve gözetimi altında, vakıf dışında da, özel sektöre devlet tarafından her türlü özendirici teşvikler sağlanarak yüksekokul, özellikle meslek kazandıracak yüksekokul açma imkânı tanıyacak hukuki düzenlemelerin yapılması,

Eğitimde Yeni Teknolojiler – Karar 1: Televizyonun mümkün olan ölçüde bütün kanallarıyla eğitimde kullanılması,

Eğitimde Yeni Teknolojiler – Karar 5: Yeni teknolojilerin ve eğitim araçlarının üretiminde, seçiminde ve kullanılmasında davranış bilimleri verilerinin ve çağdaş program geliştirme ilkelerinin esas alınması,

Eğitimde Yeni Teknolojiler – Karar 13: Öğretmen yetiştiren kurumlarda eğitim teknolojisinin zorunlu olarak okutulması ve bu dersleri okutacak öğretim elemanlarının yetiştirilmesi,

Öğretmen Yetiştirme – Karar 3: Öğretmenlerin hizmet öncesiyle hizmet içi eğitiminde esas olan alan bilgisi, öğretmenlik bilgisi, genel kültür yanına bir de "Millî Kültür" unsurunun eklenmesi,

Öğretim Programları – Karar 2: Öğretim programlarının; muhteva bakımından genç nesillere millî kimlik kazandırılmasında, millî birlik ve bütünlüğümüzün sürekli ve sağlam temeller üzerine oturtulmasında, kendi geçmişlerini, manevi ve millî kültür değerlerini öğrenmede yardımcı olacak şekilde ve devamlı olarak ilmî bir yöntemle geliştirilmesi,

Öğretim Programları – Karar 5: 21. yüzyıla girerken milletimizin bütün fertlerinin; bir taraftan kendi meselelerine ve kültürüne, diğer taraftan dış dünya ile ilgili münasebetlere vakıf, milletlerarası menfaat ilişkilerinin idrakinde, ülkesinin menfaatlerini savunabilen, ülkesini tanıtabilen ve kapasitesi ile saygı toplayan insanlar olarak

yetiştirilmesi; öğretim programlarının hazırlanmasında bu mecburiyetlerin de göz önünde bulundurulması,

Öğretim Programları – Karar 28: Bütün ortaöğretim kurumlarında, toplumun ekonomik ve sosyal ihtiyaçları ile iş hayatının gerekleri doğrultusunda program geliştirme faaliyetleri, Bakanlık bünyesinde kurulacak "Program Geliştirme ve Araştırma Merkezi" tarafından sürekli olarak yapılması ve öğrencilerin ilgi, istidat ve başarılarına göre çeşitli programlar arasındaki geçişlerine esneklik kazandırılması gibi kararlar alınmıştır.

13. Milli Eğitim Şurasında genel olarak yaygın eğitim ile ilgili tartışılmıştır. Alınan bazı kararlar şu şekildedir (MEB, 1990):

–Demokrasi ve çevre konusuna ağırlık verilmelidir.

–Örgün eğitimin fiziki imkânları ile öğretim kadrolarının yaygın mesleki eğitimde kullanılmalarını kolaylaştırıcı esnek bir yapılanmaya gidilmelidir.

–Gerek yüz yüze eğitimle, gerekse de birbirleriyle desteklenerek kitle iletişim araçlarının yaygın eğitimde kullanılmaları teşvik edilmelidir.

Özal Dönemi Eğitim Politikalarının Uygulamaya Yansıması

Devlet karşısında bireysel özerklik ve özgürlüğe verdiği önem ile Özal, bunu resmi devlet politikası yapmaya çalışmıştır (Duman, 2008: 201). Bu nedenle, bir taraftan devletin elini kullanarak yeni üniversitelerin kurulmasına önayak olan Özal, diğer taraftan kısmen de olsa özel sektöre vakıflar aracılığıyla yükseköğrenim alanında faaliyet göstermelerinin yolunu açmıştır. Bu dönemden önce olmayan vakıf üniversite sayısı ikiye çıkarılmıştır (Günay ve Günay, 2011: 7) ancak gelecek dönemlerde daha fazla açılabilmesi adına vakıf üniversitesi açılmasının kolaylaştırılması sağlanmıştır. Özal döneminden önce 27 olan devlet üniversite sayısı dönemin sonunda 51'e çıkarılmıştır (Günay ve Günay, 2011: 8).

Özal döneminin en önemli eğitim reformlarından biri de Anadolu ve Fen Liselerinin yaygınlaştırılmasıdır. Her şehre başarılı öğrencilerin öğrenim gördüğü bu okulların kurulması amaçlanmıştır. Bu reformla Anadolu insanının yabancı okullardan aldığı eğitime denk ve kendi öz kültürü ile eğitim almasının önü açılmıştır. Bunun yanı sıra Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü ve İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü gibi enstitüler açılmıştır. Bu yeniliklerle birlikte eğitimin kalitesini arttırılmaya ve diğer ülkelerle rekabet edebilecek beyin gücü oluşturulmaya çalışılmıştır.

Bu dönemde Fen Bilimleri öğretim programında bulunan evrim teorisi yerine yaratılış teorisini programa koyması (Özden, 2012) Özal döneminin en tartışmalı konularından birini oluşturmuştur. 1980 darbesinden sonra ilk İmam Hatip Lisesi 1985 yılında açılmıştır. Bu dönemde İmam Hatip Liseleri okul bazında çok fazla artmasa da okul içindeki şubeleri arttırılarak öğrenci sayısını arttırmıştır.

Özal, eğitim sistemini ezberci anlayıştan kurtararak çocukların üretici ve taratıcı yönlerini geliştirecek bir öğretim sisteminin oluşturularak yaygınlaştırılmasını (MEB, 1990a: 6-24) ve "aşırı gurur ve egemen olma arzusunun yansıması" olarak değerlendirdiği aşırı merkezîyetçilikten vazgeçilerek yetkilerin olabildiğince taşraya aktarılmasını, böylece Milli Eğitim Bakanlığını "tayin bakanlığı" olmaktan çıkarılmasını arzuluyordu (MEB, 1990b: 10). Özal, merkez ve taşra teşkilatlarında çok ciddi değişiklikler yapıp yeni genel

müdürlükler ve birimler kurdurmuştur. Bunlardan bazıları; Yurt Dışı Eğitimi ve Dış İlişkiler Daire Başkanlığı, Orta Öğrenim Burs ve Yurtlar Dairesi Başkanlığı, Eğitim ve Öğretimi Geliştirme ve Değerlendirme Merkezi ve Milli Eğitim Akademisi'dir. Bu dönemde başlatılan “Ortaöğretim Kurumlarında Ders Geçme ve Kredi Sistemi” uygulaması çağdaş eğitim sistemine geçiş için çok yerinde bir karardır. Ancak bu dönemden sonra çeşitli durumlar öne sürülerek bu uygulamadan vazgeçilmiştir. Özal döneminde ayrıca, “Ödünç Kitap Projesi”, “Taşınmalı İlköğretim Uygulaması”, “Gezici Tarım İşçileri Çocuklarının Eğitimi Uygulaması” gibi projeler çok kısa sayılabilecek bir dönemde hayata geçirilmiştir (Turan, 2012: 113). Bunun yanında, Çok Programlı Liseler, Anadolu Öğretmen Liseleri ve Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri bu dönemde eğitim sistemimize kazandırılan okul türleridir (Turan, 2012: 118).

Özal döneminde yapılan Kalkınma planlarından da görüldüğü üzere Özal dönemi eğitim politikaları liberal ekonominin hedeflediği doğrultuda oluşturulmuştur. Özellikle ara insan gücüne yatırım yapılması amaçlanmıştır. Mesleki eğitim bu dönemde büyük önem kazanmıştır. Mesleki eğitim ile okul-sanayi işbirliğinin artırılması hedeflenmiştir. Çağı yakalayabilmek için özel sektörün iş hayatının çok gerçekçi atılımlarına, ihtiyaçlarına uygun bir eğitim politikası takip etmenin bir zorunluluk olduğuna inanılıyordu (Akyol, 1991: 94). Sayıları sekiz olan Anadolu Mesleki ve Teknik öğretim okullarının sayısı 121'e ulaşmış, bunun yanında Mesleki ve Teknik öğretim okullarının tamamında döner sermaye işletmesi kurulmuştur (Turan, 2012: 118).

Öğretmen mesleğinin saygınlığı ne kadar uğraşılırsa uğraşılınsın bu dönemde değer kaybına uğramıştır. Çünkü Özal dönemiyle birlikte liberal ekonomi güçlenmiş ve yeni meslek grupları ortaya çıkmıştır. Memurların gelir düzeylerinin nispeten düşmesi ile birlikte öğretmenlik mesleği de eski popülerliğini giderek yitirmiş ve toplumsal statüdeki yeri aşağıya doğru düşmeye başlamıştır (Özden, 2012: 29). Buna önlem olarak devlet memurlarına verilen yüksek maaş zamlarıyla bu durumun etkileri azaltılmaya çalışılmıştır.

Ülkedeki bu yeniden yapılanmaya rağmen, daha yapacak çok iş ve gerçekleştirilmesi gereken çok reform olduğu kanaatine sahip olan Özal, cumhurbaşkanlığı yaparken ömrünün son günlerinde hazırladığı, medyaya duyurduğu ve İkinci Reform Paketi olarak isimlendirdiği reform sürecini tamamlamak amacıyla aktif siyasete geri dönmeyi bile düşünmüştür (Ataman, 2012: 17). Bu pakette eğitim kurumlarının niteliği, yeni kurumları, öğretmen yetiştirme programları ile ilgili düzenlemeler ile ilgili de reformlar bulunmaktaydı.

Özal döneminde Türkiye yurtdışına açılmayı amaçlamış ve Dünya ile bütünleşmiş bir ülke olma sürecini başlatmıştır. Özellikle iktisadi alanda gerçekleşen bu açılma hamlesi eğitim alanında da kendini göstermiştir. Bölgesel ve küresel bütünleşmeyi sağlamanın en önemli metotlarından olan eğitimin Türkiye'nin tanıtımına katkısının çok fazla olacağı inancındaydı (Uğur, 2007). Özal, Türkiye'yi yurtdışında temsil edeceğine inandığı Türk Okulları'nın açılmasında ve yaygınlaşmasında çok ciddi katkılar da bulunmuştur. Kimileri bu okulların misyonunun farklı olduğunu dile getirirse de Özal bunu milli menfaatlardan dolayı desteklemiştir.

Özal Dönemi Eğitim Politikalarının Sonraki Dönemlere Yansımaları

Özal'ın hayal ettiği birey tipi için eğitimde birçok değişiklik ve reform yaptığı ortadadır. Lakin döneminin konjonktürü gereği yapmak istediği her şeyi yapamamıştır. Başlattığı reformlar bir başlangıç olup ileride tüm okul kademelerinin öğretim programlarını derinden etkilemiştir. Son birkaç yıldır eğitim sistemine girmiş olan “Değerler eğitimi” kavramının kazandırılması Özal döneminin hedefleri arasındaydı. Öğretim programlarına dini konuların serpiştirilmesi, İmam Hatip Okullarının açılması ve sayılarının artırılması bu hedefe ulaşmak için atılan adımlardan birkaçıdır. Bu tohum daha sonra öğretim programlarına Siyer ve Kur'an-ı Kerim derslerinin girmesiyle devam etmiştir.

Özal döneminde üzerinde önemle durulan konulardan biri üstün yetenekli, özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitimlerinin sağlanması konusuydu. O dönemde bu konuyla ilgili mevcut okulların içerisinde bu sorun çözülmeye çalışılmıştır. Daha sonra bu çözümün bile yeterli olmadığı görülmüş ve çeşitli konularda özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitimlerinin sağlanması amacıyla okullar kurulmuştur. Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerinin sağlanması amacıyla MEB bünyesinde çalışmalara başlanmıştır. 1993 yılında MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Şubesi açılmış hemen sonrasında Ankara'da ilk defa 1994 yılında Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi eğitim faaliyetine başlamıştır. Daha sonra Bilim Sanat Merkezleri çeşitli illerde açılmaya başlanmış ve günümüzde sayıları 70'e yaklaşmıştır (MEB, 2014).

Özal döneminde her okul türünde niceliksel olarak artış görülmüştür. Artışın, nüfus ve gelişmelere paralel olduğu düşünülebilir lakin Anadolu ve fen liseleri gibi yeni okul türleri açılması ciddi bir reformdur. İmam Hatip okullarına darbe dönemiyle bakış açısının daha mesafeli olmasına rağmen açılan derslik sayılarında yüksek artışlar görülmüştür. Ayrıca vakıf üniversitelerin açılması da bu dönemde gerçekleşmiştir. Bu durum ilerleyen yıllarda okul sayılarının ve türlerinin farklılaşmasına etki etmiştir (Özel Eğitim okulları gibi). Örnek olarak; Fen liselerinin sayısı günümüzde 150'ye ulaşmıştır (MEB, 2014: 119). Üniversite sayılarına bakıldığında Özal döneminde 51 olan devlet üniversitesi sayısı (Günay ve Günay, 2011: 6), günümüzde 109'a çıkmıştır (YÖK, 2014). Esas önemli gelişme, vakıf üniversitelerinin açılması reformuyla görülmektedir. Özal döneminde sayısı 2 olan vakıf üniversitelerinin sayısı (Günay ve Günay: 7), günümüzde 70'e ulaşmıştır (YÖK, 2014). Özal'ın başlattığı reformlar ve hizmet anlayışı sonraki dönemleri etkileyerek devam etmiştir. Yine aynı şekilde Özal'ın da desteğiyle yurtdışında açılan Türk okullarının sayısı artmıştır. Türk Okulları şuan 160 ayrı ülkede eğitim-öğretim faaliyetlerine sayıları iki bini aşmış şekilde devam etmektedir.

SONUÇ

Sivil, muhafazakâr, hoşgörülü ve demokrat bir kişiliğe sahip olan Turgut Özal, ekonomik, siyasi, kültürel ve toplumsal alanlarda devrim niteliğinde çok sayıda değişiklik gerçekleştirmiştir. Özal, döneminde de bu dönemde de en önemli iktisadi güç aracı olan petrolden daha fazla eğitime önem vermiştir. Çünkü petrolün gücünün zamanla değişebileceğini ancak eğitimin gücünün ülkeyi her zaman güçlü kılacağını, o engin zekâsı ve öngörüsüyle tespit edebilmişti. Okulöncesi eğitimden başlayarak yükseköğretime kadar

tüm öğretim kademelerinde nicelik ve nitelik bakımından gelişme sağlandığı görülmektedir. Bu dönemde, öğretmen eğitimine özellikle önem gösterilmiş ve hizmet içi eğitimin sağlıklı yürümesi için önlemler alınmış ve tespitlerde bulunulmuştur. Yaşam boyu öğrenmeye dayalı olarak yaygın eğitim kurumlarına ne kadar çok önem gösterdikleri Milli Eğitim Şuralarında görülmektedir. Bu dönemin fetihlerinin artık askeri güçten ziyade kültürün, dilin, sosyal yaşamın dolayısıyla eğitimin diğer ülkelere ihracatı ile olduğunu görmüş ve bunu uygulamaya koymuştur. Eğitim alanında yapılan reformların, genel parti programlarıyla uyumlu ve paralel bir şekilde yapıldığı görülmektedir. “Duran bir nesneyi harekete geçirmek için harcanan güç, harekete geçtikten sonra hızlanmasına harcanan güçten daha fazladır” fizik ilkesinden hareketle Özal döneminde eğitime verilen önem sonraki dönemlere de sirayet etmiş ve özellikle okulların ve üniversitelerin niceliksel olarak gelişmesini sağlamıştır. Yapılan icraatlar, kendisi vefat etse de, partisi iktidardan gitse de ve dolayısıyla parti programı işlevselliğini yitirse de başa gelen hükümetler için Özal dönemi bir referans noktası oluşturmuştur. Eğitim hizmetlerinde sağlanan ivme zaman zaman kesintiye uğrasa da devam etmiş ve Türkiye’nin birçok yönden büyüyüp gelişmesine katkı sağlamıştır. Özal dönemiyle birlikte artan hizmetlerin yıllar ilerledikçe artması bunun en önemli kanıtını oluşturmaktadır.

Kaynakça

- Akyol, A. (1991). *Milli Eğitimde 2 Yıl*. Ankara: MEB Yayınları.
- Akyüz, Y. (2011). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: PegemA Yayınları.
- Altan, M. Z. (2014). *Türkiye'nin Eğitim Çıkmazı*. Ankara: Pegem Akademi.
- ANAP. (1983). *ANAP Parti Tüzüğü*. Ankara: Anavatan Partisi.
- ANAP. (1983). *Seçim Beyannamesi*. Ankara: Anavatan Partisi.
- Ataman, M. (2012). *Türk Siyaset Tarihi. 1983-1993: Özal Dönemi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Bakırcıoğlu, R. (2012). *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Balcı, A. (2011). *Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bozkurt, Ö., Ergun, T. ve Sezen, S. (1998). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Bozkurt, V. (2001). Geleceğin toplumu, dönüşümcü liderlik ve Turgut Özal. İ. Sezal, & İ. Dağı içinde, *Kim bu Özal?* İstanbul: Boyut Yayınları.
- Bucak, E. (1993). *Türkiye’de Eğitim Politikaları ve Siyasi Parti Ödülleri*. Ankara: Adım Yayıncılık.
- Cemal, H. (1990). *Özal Hikayesi*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Çetiner, Ö. (2008). Fordist Konsensüs’ten Washington Konsensüsü’ne Birikim ve Bölüşüm Politikaları. *Ekonomik Yaklaşım*, 19(68), 17-46.
- Demirel, Ö. (2012). *Gelecek İçin Eğitim*. Ankara: Pegem Akademi.

- Demirtaş, B. (2008). Atatürk döneminde eğitim alanında yaşanan gelişmeler. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 155-176.
- Dewey, J. (2012). *Okul ve Toplum*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dönmez, B., Ağaoğlu, E., Özdemir, S., Çalık, T., Sezgin, F., Şirib, H. ve Kurt, T. (2009). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. Ankara: Nobel Akademi.
- Duman, M. (2008). *Türkiye’de Modernleşme Ve Liberal-Muhafazakâr Siyaset (Turgut Özal’ın Politikaları Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma)*. Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdoğan, İ. (2014). *Milli Eğitime Dair*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ertürk, S. (1994). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Meteksan Yayınları.
- Günay, D. ve Günay, A. (2011). 1933’den Günümüze Türk Yükseköğretiminde Niceliksel Gelişmeler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(1), 1-22.
- Güzelsarı, S. (2004). Kamu Yönetimi Disiplininde Yeni Kamu İşletmeciliği ve Yönetişim Yaklaşımları. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi GETA Tartışma Metinleri Serisi.
- Heywood, A. (2006). *Siyaset*. Ankara: Liberte Yayınevi.
- İzmirli, R., Gökbnar R. ve Özer, B. (2014). Dönüşümcü bir lider olarak Turgut Özal. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (42), 245-256.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaya, Y. K. (2009). *İnsan Yetiştirme Düzenimiz*. Ankara: Pegem Akademi.
- MEB. (1988). *12. Milli Eğitim Şurası*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (1990). *13. Milli Eğitim Şurası*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (1990a). *Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde Milli Eğitim*. Ankara: Ders Araçları Yapım Merkezi.
- MEB. (1990b). *Avni Akyol’un Milli Eğitim Sistemini Yeniden Düzenleme Ölçme-Değerlendirme ve Program Geliştirme İhtisas Komisyonu Toplantısını Açış Konuşması*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (2014). *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2013-2014*. Ankara: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Meyer, J., & Hannan, M. (1979). *National Development And The World System, Educational, Economic And Political Change*. Chicago: University of Chicago Press.
- Özal, T. (1993). *Değişim Belgeleri (1979-1992)*. İstanbul: Kazancı Matbaacılık.
- Özden, A. (2012). Turgut Özal Dönemi Eğitim Politikaları. Ders Ödevi. Ankara: Turgut Özal Üniversitesi.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 50 Temmuz – Ağustos 2015

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

- Özer, M. A. (2006). Yönetişim Üzerine Notlar. *Sayıştay Dergisi*, 63, 59-89.
- Özmenli, M. (2013). Cumhuriyet dönemi Türk eğitim sistemine milliyetçi bir bakış. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(6), 905-914.
- Sobacı, M. Z. (2007). Yönetişim Kavramı ve Türkiye'de Uygulanabilirliği Üzerine Değerlendirmeler. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 219-235.
- Tezcan, M. (1999). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Turan, R. (2012). Avni Akyol Dönemi Eğitim Siyasalları. *Milli Eğitim Dergisi*(194), 108-131.
- Türköne, M. (2005). *Siyaset*. Ankara: Lotus Yayınevi.
- Uğur, F. (2007). Özal: Bu Okullar Orta Asya'nın Geleceği. *Aksiyon Dergisi*(Nisan).
- Varış, F. (1988). *Eğitimde Program Geliştirme "Teorik ve Teknikler"*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Yıldız, M. (2008). *Avrupa Birliği'ne tam üyelik başvurusuna giden süreçte Turgut Özal'ın yaklaşımları, çalışmaları ve politikası. Yüksek lisans tezi*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YÖK. (2014, 7 15). Yükseköğretim Kurulu: <http://www.yok.gov.tr/web/guest/devlet-universiteleri1> adresinden alınmıştır